

Monika WÓJCIK-BEDNARZ
Uniwersytet Opolski (Opole)

Zainteresowania literaturą austriacką z perspektywy czytelników Biblioteki Austriackiej w Opolu

Streszczenie: Niniejszy artykuł przedstawia zbiory oraz specyfikę działalności Biblioteki Austriackiej w Opolu na tle innych tego typu instytucji. Autorka stawia sobie za cel zbadanie czynników wpływających na wybór literatury austriackiej przez poszczególne grupy czytelników biblioteki. W artykule podjęta została próba prześledzenia zainteresowań czytelników na podstawie najczęściej wypożyczanych książek austriackich na przestrzeni lat 2001–2015. Analizy dokonano na podstawie danych statystycznych dotyczących zarejestrowanych czytelników, odwiedzin w bibliotece oraz liczby i struktury wypożyczonych zbiorów. Stwierdzono, że do czynników wpływających na wybór literatury austriackiej przez czytelników należą głównie ich potrzeby estetyczne i edukacyjne. Przedstawiono ponadto działania biblioteki służące propagowaniu oferowanych zbiorów oraz dotyczące cyklicznie organizowanych austriackich wydarzeń kulturalnych i edukacyjnych. Za przykład podano formy wspierania czytelnictwa wśród różnych grup wiekowych i współpracę biblioteki z opolskimi germanistami.

Słowa kluczowe: Biblioteka Austriacka w Opolu, literatura austriacka, zbiory biblioteki, zainteresowania czytelnicze, formy wspierania czytelnictwa.

Literatura austriacka, ze względu na swoją odrębność wynikającą z wielokulturowej historii Austrii, trudna jest do zamknięcia w ścisłe ramy czasowe i terytorialne, w związku z czym przez długi czas łączona była z literaturą niemieckojęzyczną. Zdobyła jednak swoją ugruntowaną odrębną pozycję nie tylko wśród krytyków i literaturoznawców polskich¹, ale pozyskała

¹ Literatura austriacka doczekała się w ostatnich latach dwóch opracowań monograficznych: Stefana H. Kaszyńskiego i Macieja Ganczara. Por. S.H. Kaszyński, *Krótką historia literatury austriackiej*, Wydawnictwo Naukowe Uniwersytetu im. Adama Mickiewicza, Po-

także uznanie czytelników. Badania nad historią i recepcją piśmiennictwa austriackiego prowadzone są przez większe polskie ośrodki akademickie, a efektem są liczne publikacje² oraz organizowane konferencje, jak chociażby trzecia już edycja ogólnopolskiej konferencji Akademii im. Jana Długosza w Częstochowie zatytułowanej *Recepcja literatury niemieckojęzycznej w Niemczech, Austrii, Szwajcarii i Polsce*, oraz wydawane tomy pokonferencyjne. Warto nadmienić, że w Polsce literatura austriacka rzadko stanowi osobny przedmiot rozważań, raczej jest łączona z literaturami z Niemiec i Szwajcarii, a przykładem jest chociażby publikacja wydana ostatnio przez Towarzystwo Autorów i Wydawców Prac Naukowych Universitas w Krakowie *Zrozumieć obcość. Recepcja literatury niemieckojęzycznej w Polsce po 1989 roku*³.

Polskiemu czytelnikowi twórczość pisarzy austriackich bliska jest nie tylko ze względu na łączącą Polskę i Austrię historię, lecz przede wszystkim na przynależność do środkowoeuropejskiego kręgu kulturowego. Duże zasługi w propagowaniu kultury, w tym literatury austriackiej w Polsce, przypisywane są działalności Austriackiego Forum Kultury w Warszawie, kontynuatora założonego w 1965 r. Instytutu Kultury Austriackiej, inicjującego i wspierającego finansowo spotkania autorów z Austrii, tłumaczenia książek, realizacje przedstawień teatralnych oraz wielu innych działań, mających na celu przybliżenie polskiemu odbiorcy w szczególności współczesnej twórczości austriackiej. Na terenie Polski działa sześć bibliotek austriackich,

znań 2012; M. Ganczar, *Historia literatury austriackiej*, Wydawnictwo Naukowe PWN, Warszawa 2016. Poznański germanista i znawca literatury austriackiej, Stefan H. Kaszyński, zalicza literaturę austriacką do literatury niemieckojęzycznej, zwracając uwagę na uwarunkowaną historycznie specyfikę kultury i literatury austriackiej. Jak podaje Kaszyński, w wielonarodowym cesarstwie austriackim pojęcie 'naród' zastąpiono pojęciem 'państwo', stąd w odniesieniu do Austrii nie mówi się w kategoriach literatury narodowej, lecz państwowej. Por. S.H. Kaszyński, *Krótką historią literatury austriackiej*, s. 13. Także Maciej Ganczar zwraca uwagę na fakt, że literatura austriacka, wprawdzie bardzo wolno, zyskuje jednak swoją autonomię. Por. M. Ganczar, *Historia literatury austriackiej*, s. 7.

² Oprócz wymienionych powyżej publikacji Stefana H. Kaszyńskiego i Macieja Ganczara ukazały się m.in. prace zbiorowe pod redakcją Edwarda Białka i Katarzyny Nowakowskiej: *Literatura austriacka w Polsce w latach 1980–2008: bibliografia adnotowana*, nakładem Oficyny Wydawniczej Atut Wrocławskiego Wydawnictwa Oświatowego (2009) oraz *Literatura austriacka w Polsce w latach 1980–2010: szkice do historii recepcji*, nakładem Wydawnictwa Państwowej Wyższej Szkoły Zawodowej im. Angelusa Silesiusa w Wałbrzychu (2010). Aktualne zestawienie bibliograficzne publikacji naukowców polskich wydanych zarówno w kraju, jak i za granicą, a także wybór artykułów dotyczących twórczości poszczególnych autorów austriackich opublikowanych na łamach polskich czasopism zebrał Maciej Ganczar w *Krótkiej historii literatury austriackiej*, s. 325–353.

³ *Zrozumieć obcość. Recepcja literatury niemieckojęzycznej w Polsce po 1989 roku*, red. S. Wolting, M. Wolting, Universitas, Kraków 2016.

wchodzących w sieć składającą się z 65 takich jednostek na całym świecie⁴, udostępniających zbiory austriackie, organizujących spotkania z pisarzami, tłumaczami, wykłady o literaturze, a także wiele innych działań prezentujących naukę, literaturę i kulturę z Austrii.

Informacje o zainteresowaniach literaturą austriacką w wymienionych powyżej placówkach przedstawiane były do tej pory na łamach prasy fachowej raczej zdawkowo, przy okazji analiz działalności bibliotek. Niniejszy artykuł jest pierwszą próbą mającą na celu omówienie zainteresowań czytelniczych literaturą autorów austriackich na przykładzie użytkowników Biblioteki Austriackiej w Opolu przy Wojewódzkiej Bibliotece Publicznej w Opolu. Analizie poddano wybory czytelnicze na przestrzeni ostatnich 15 lat działalności biblioteki. Na lata 2001–2015 przypada najbardziej dynamiczny okres działalności biblioteki, jeśli chodzi o gromadzenie i udostępnianie zbiorów, a także o prowadzone planowe działania na rzecz wspierania czytelnictwa, takie jak organizowane spotkania autorskie, promocje i wystawy książek, lekcje z przysposobienia bibliotecznego połączone z warsztatami językowo-literackimi czy też niemieckojęzyczny Dyskusyjny Klub Książki dla Dzieci. Wszystkie te działania zostaną omówione w dalszej części artykułu. Zbadane zostały poszczególne grupy czytelników oraz najczęściej udostępniane książki z literatury pięknej, a także innych dziedzin. Próbowano znaleźć odpowiedź na pytanie, jakie czynniki wpływają na wybory czytelnicze.

Biblioteka Austriacka w Opolu

Mówiąc o zainteresowaniach literaturą austriacką czytelników Biblioteki Austriackiej, należy wspomnieć o specyfice tej instytucji i tle jej działalności. Funkcjonująca od 1993 r. jako oddział posiadającej status biblioteki naukowej Wojewódzkiej Biblioteki Publicznej w Opolu⁵, gromadzi i udostępnia zbiory przeznaczone dla różnych grup wiekowych oraz umożliwia korzystanie z jej zasobów przez wszystkich użytkowników. Warto dodać, że pozostałe działające w Polsce biblioteki austriackie wchodzą w struktury

⁴ Zadania i szczegółowa działalność tych placówek omówione zostały w artykule: M. Wójcik-Bednarz, *Transfer kultury i nauki z Austrii w sieci bibliotek zagranicznych za granicą*, „Przegląd Biblioteczny” 2013, nr 1, s. 33–41. Pełny wykaz bibliotek austriackich dostępny jest na portalu <http://www.oesterreich-bibliotheken.at/> [dostęp: 10.01.2017].

⁵ Kulisy powstania i uroczystość otwarcia zrelacjonowała Joanna Czarkowska-Pasierbińska w artykule *Biblioteka Austriacka w Opolu*, „Pomagamy Sobie w Pracy. Opolski kwartalnik informacyjno-metodyczny” 1993, nr 4, s. 5–7, źródło: <http://www.bibliotekarzopolski.pl/arch/934.pdf> [dostęp: 10.01.2017].

uniwersyteckie: w Poznaniu jako samodzielny Austriacki Ośrodek Kultury Uniwersytetu im. Adama Mickiewicza, we Wrocławiu i Warszawie jako część Biblioteki Uniwersyteckiej, w Rzeszowie natomiast jako biblioteka Instytutu Filologii Germańskiej Uniwersytetu Rzeszowskiego.

Geneza powstania Biblioteki Austriackiej w Opolu związana była z potrzebą czasu po przełomie 1989 roku, kiedy to istniało ogromne zapotrzebowanie na książki obcojęzyczne, szczególnie niemieckojęzyczne, ze strony nie tylko aktywnych wówczas użytkowników Wojewódzkiej Biblioteki Publicznej w Opolu, ale także społeczności regionu. Województwo opolskie posiada specyficzną strukturę społeczną ze względu na zamieszkującą go rdzenną ludność śląską, w dużej mierze deklarującą pochodzenie niemieckie, ale – z uwagi na politykę prowadzoną za czasów PRL – pozbawioną możliwości nauki języka niemieckiego i dostępu do literatury w języku niemieckim. Równocześnie społeczność województwa tworzy ludność dawnych Kresów Wschodnich, pochodząca w większości z terenów wielonarodowej i wielokulturowej Galicji, gdzie wszystko, co austriackie, miało pozytywne konotacje. W takim otoczeniu, szczególnie w kręgach ludzi nauki i kultury, w momencie otwarcia biblioteki w 1993 r. istniała duża otwartość na inne kultury i języki.

Zbiory biblioteki

Przed omówieniem recepcji literatury austriackiej wśród czytelników Biblioteki Austriackiej należy przedstawić specyfikę i charakterystykę jej zbiorów, a następnie nakreślić obraz statycznego jej użytkownika oraz jego potrzeb. Księgozbiór liczy obecnie⁶ ponad 9700 egzemplarzy dzieł austriackich oraz – co odróżnia ofertę opolskiej księżnicy od pozostałych – prawie 20 000 książek niemieckojęzycznych⁷, a ponadto 2650 dokumentów multimedialnych i audiowizualnych, co łącznie stanowi pokaźną kolekcję liczącą ponad 32 000 egzemplarzy. Użytkownicy mają do dyspozycji szerokie spektrum zbiorów, obejmujące zarówno literaturę z i o Austrii, z Niemiec, Szwajcarii i Liechtensteinu, jak i literaturę polską oraz powszechną, tłumaczoną na język niemiecki. Atutem biblioteki jest wolny dostęp do zbiorów oraz

⁶ Dane statystyczne uwzględniają stan na 31 grudnia 2015 r.

⁷ Podjęta w 1996 r. decyzja o przeniesieniu dynamicznie narastającego w oddziale obcojęzycznym zbioru niemieckojęzycznego do Biblioteki Austriackiej, dysponującej wówczas pokaźnym lokalem, korzystnie wpłynęła na jej rozwój. Biblioteka Austriacka zyskała przez to nie tylko cenne zbiory niemieckojęzyczne oraz budżet na zakup poszukiwanych tytułów, ale także nowe grono użytkowników, mogące od tego momentu wypożyczać tam również podręczniki do nauki języka niemieckiego, zbiory audiowizualne oraz poczytną beletrystykę w języku niemieckim.

katalog online⁸, zawierający wszystkie opisy książek biblioteki. W czytelni udostępniany jest księgozbiór podręczny oraz czasopisma bieżące, takie jak tygodniki informacyjne „Profil” z Austrii czy „Spiegel” z Niemiec. W 2015 r. decyzją Urzędu Marszałkowskiego Województwa Opolskiego biblioteka pozyskała niemieckojęzyczny księgozbiór biblioteki zlikwidowanego Nauczycielskiego Kolegium Języków Obcych, składający się w większości z tekstów literackich znajdujących się na listach lektur akademickich oraz literatury przedmiotowej, a także naukowej z dziedziny językoznawstwa i literaturoznawstwa, przeznaczonej dla germanistów i studentów, jak również dzieł z zakresu metodyki i dydaktyki dla nauczycieli języka niemieckiego.

Czytelnicy biblioteki

Biblioteka, nawet najlepiej wyposażona, nie istnieje bez czytelników, których obecnie bibliotekarze, ze względu na różne formy udostępnianych zbiorów i różnorodność oferowanych usług, jak na przykład korzystanie z czytelni internetowej, nazywają także użytkownikami. Zasoby udostępniane są na miejscu w czytelni oraz wypożyczane na zewnątrz. Ponadto istnieje możliwość korzystania w czytelni *ibuk* oraz z zasobów biblioteki cyfrowej. Korzystanie z nich, oprócz ogólnodostępnej biblioteki cyfrowej, odbywa się na zasadzie posiadania ważnej karty bibliotecznej. Użytkownicy mogą korzystać w bibliotece z dwóch stanowisk komputerowych z bezpłatnym dostępem do Internetu oraz skanera. Ponadto możliwy jest odpłatny wydruk i kopiowanie dokumentów.

Tabela 1 przedstawia dane statystyczne porównujące liczbę aktywnych czytelników, odwiedzin w bibliotece, wypożyczeń zbiorów na zewnątrz oraz udostępnień na miejscu na przestrzeni badanych lat 2001–2015 oraz dodatkowo aktualnych danych dotyczących roku 2016.

Tabela 1. Dane statystyczne przedstawiające stan czytelnictwa Biblioteki Austriackiej na przestrzeni lat 2001–2016

Rok	2001	2005	2011	2015	2016
Czytelnicy aktywni	664	540	1 700	1 730	1 831
Odwiedziny	7009	8 887	8 243	11 373	12 768
Wypożyczenia na zewnątrz	9148	11 436	17 067	21 102	19 903
Udostępnienia na miejscu	6529	10 008	7 502	4 476	5 796

Źródło: badania własne.

⁸ Zbiory dostępne są online w katalogu: <http://sowa.wbp.opole.pl/sowacgi.php?KatID=0> [dostęp: 10.01.2017].

Charakterystyka czytelników Biblioteki Austriackiej zaprezentowana zostanie w podziale na grupy wiekowe na przykładzie roku 2015. W tym okresie zostało zarejestrowanych 1730 aktywnych⁹ użytkowników, z czego znaczną część stanowią dzieci w wieku 6–15 lat (31%) oraz młodzież w wieku 16–19 lat (14%). Na wybory czytelnicze tych grup często wpływają nauczyciele oraz rodzice, przyprowadzający je do biblioteki. Duża liczba zarejestrowanych czytelników w tym wieku wynika przede wszystkim z zapisania się do biblioteki podczas lekcji bibliotecznych i wykładów organizowanych w ramach akcji *Biblioteka z Klasą*¹⁰. Osoby studiujące, a więc w wieku od 20 do 24 lat, stanowią jedynie 14% czytelników. Jednak w porównaniu z młodszą grupą wiekową charakteryzują się większą systematycznością odwiedzin i aktywnością wypożyczeń.

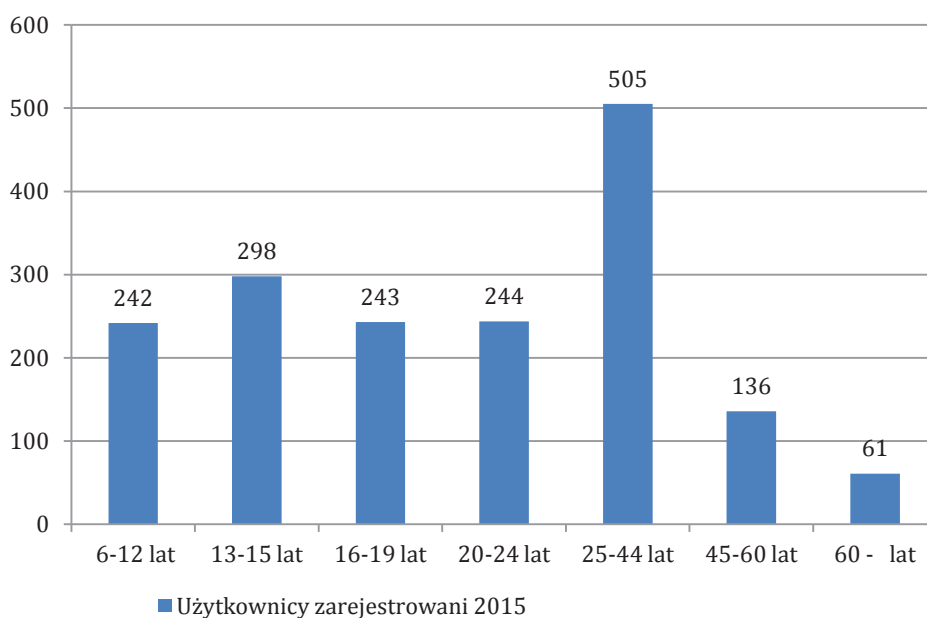
Najliczniejszą grupę (29%) stanowią osoby w wieku od 25 do 44 lat, korzystające ze zbiorów do celów zawodowych – do grupy tej zalicza się pracowników naukowych opolskich uczelni, a także nauczycieli języka niemieckiego, studentów zaocznych oraz przedstawicieli różnych grup zawodowych, którzy język niemiecki wykorzystują w pracy zawodowej. Aktywność tej wymagającej i świadomej grupy użytkowników jest szczególnie zadowalająca i dobrze rokująca na przyszłość, jeśli chodzi o czytelnictwo. Osoby w wieku 45–60 lat stanowią obecnie jedynie około 8% czytelników, natomiast osoby starsze niż 60 lat, które teoretycznie powinny mieć więcej czasu na spędzenie go z ciekawą lekturą, to już tylko 4% czytelników i w stosunku do 2001 r. grupa ta wykazuje w latach 2011–2015 tendencję spadkową¹¹. Podana tutaj analiza czytelników biblioteki według kategorii wiekowej w dużej mierze pokrywa się z raportem Biblioteki Narodowej o stanie czytelnictwa w 2014 roku¹².

⁹ Aktywnym czytelnikiem jest osoba posiadająca ważną kartę biblioteczną, korzystająca, po uiszczeniu opłaty informacyjnej, ze zbiorów lub innych usług biblioteki przynajmniej jeden raz w roku kalendarzowym.

¹⁰ *Biblioteka z Klasą* to oferta Biblioteki Austriackiej w Opolu skierowana do nauczycieli języka niemieckiego i uczniów różnych typów szkół. Oprócz przysposobienia bibliotecznego biblioteka proponuje wykłady multimedialne, warsztaty literacko-językowe oraz projekcje filmów edukacyjnych. Uczestnicy prelekcji mają możliwość wzbogacenia wiedzy szkolnej o historii, kulturze i literaturze krajów niemieckojęzycznych oraz uczyć się wyszukiwania informacji w katalogu i w książkach.

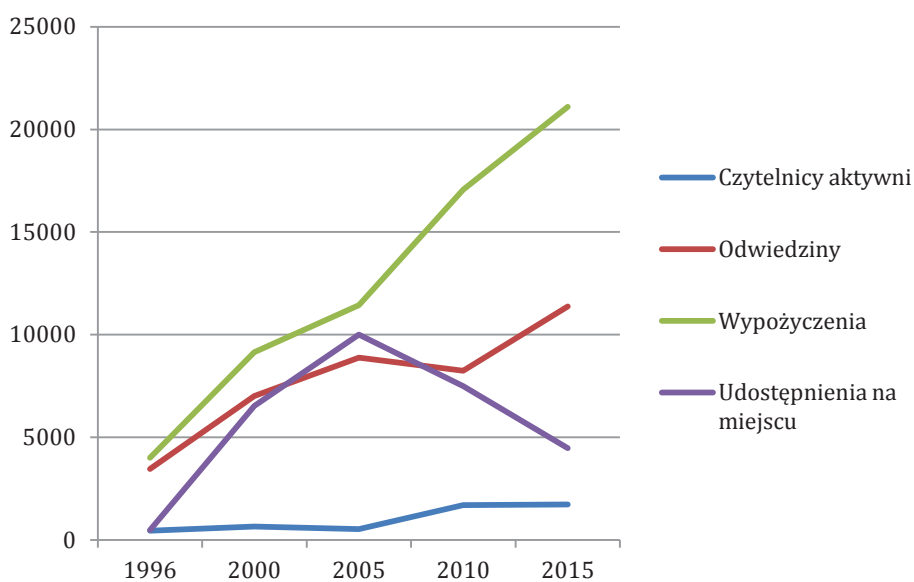
¹¹ Sytuację można wytłumaczyć śmiertelnością osób znających język niemiecki z okresu sprzed 1945 r. oraz niewielką znajomością języka niemieckiego w grupie wychowanej w okresie powojennym, kiedy to do 1989 r. nauczanie języka niemieckiego było na większości terenu województwa opolskiego zabronione.

¹² Por. I. Koryś, D. Michalak, R. Chymkowski, *Stan czytelnictwa w Polsce w 2014 roku*, Biblioteka Narodowa, Warszawa 2015, źródło: <http://ksiegarnia.bn.org.pl/pdf/Stan%20czytelnictwa%20w%20Polsce%20w%202014%20roku.pdf> [dostęp: 10.01.2017].

Ryc. 1. Użytkownicy (czytelnicy) zarejestrowani w 2015 r. w podziale na kategorie wiekowe

Źródło: badania własne.

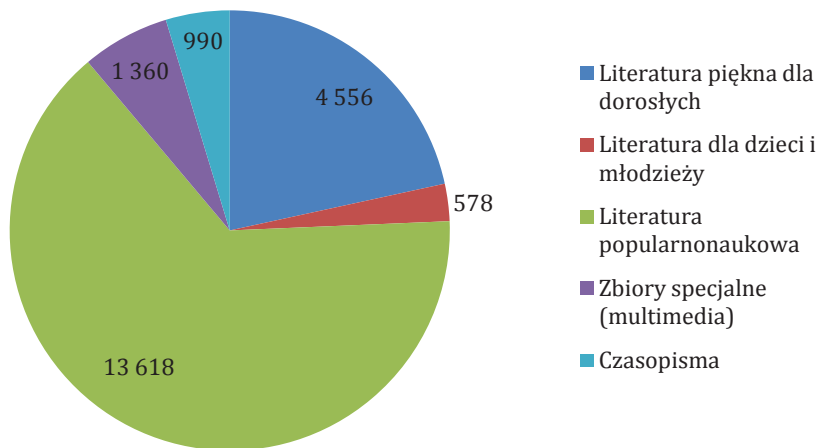
Ryc. 2. Tendencje w liczbie zapisów i odwiedzin czytelników oraz udostępnianych zbiorów Biblioteki Austriackiej w Opolu w latach 1996–2015

Źródło: badania własne.

Tendencję wzrostową¹³ odnotowano na przełomie lat 2001–2015 w liczbie zarejestrowanych czytelników (540 w 2005 r. wobec 1730 w 2015 r.), odwiedzin (7009 w 2001 r. wobec 11 373 w 2015 r.), a szczególnie w liczbie wypożyczeń (9148 w 2001 r. wobec 21 102 w 2015 r.).

Wypożyczenia

Na zwiększenie liczby udostępnianych egzemplarzy wpływ mają częste działania promujące zbiory, ofertę usług, formy działalności biblioteki, a także wprowadzenie udogodnień dla korzystających z niej czytelników, takich jak katalog *online*, umożliwiający zamawianie zbiorów na odległość. W 2015 r. odnotowano 21 102 wypożyczeń książek oraz zbiorów audiowizualnych i elektronicznych. Ponadto udostępniono 4476 książek i czasopism na miejscu. Czytelnicy biblioteki sięgają po literaturę piękną – klasyczną i współczesną, po literaturę dla dorosłych (21%) oraz dzieci i młodzieży (3% udostępnień), ale głównie po książki naukowe dla studiujących i naukowców, literaturę popularnonaukową z różnych dziedzin wiedzy (64%), filmy DVD, zbiory multimedialne, jak również książki i płyty do nauki języka niemieckiego (7%) oraz czasopisma (5%).

Ryc. 3. Struktura wypożyczeń w roku 2015 według typów literatury i zbiorów

Źródło: badania własne.

Użytkownicy biblioteki mają możliwość uczestniczenia w szeregu organizowanych wydarzeń kulturalnych, takich jak spotkania autorskie, wykła-

¹³ Omawiane tendencje są odwzorowaniem danych statystycznych podanych w tabeli 1.

dy, wystawy, koncerty, projekcje filmowe, warsztaty, a także kursy komputerowe i językowe. Dla przykładu w 2015 r. odbyło się 77 wydarzeń, w których uczestniczyło 3650 osób. Podczas czterech spotkań autorskich z: Semierem Insayifem, Martinem Pollackiem, Barbarą Kosmowską i Caroliną Schutti, odnotowano 193 gości. Zorganizowano także koncert muzyki austriackiej, w którym udział wzięło 490 osób, konkurs wiedzy o Austrii, liczący 640 uczestników, dwa przedstawienia sceniczne, sześć wykładów, warsztaty, projekcje filmowe i wiele innych¹⁴.

Zainteresowania czytelnicze poszczególnych grup

Germaniści, studenci i uczniowie

Na zbiory, jak już wcześniej wspomniano, składają się książki austriackie, niemieckie i szwajcarskie, w analizie jednak zakres zostanie ograniczony jedynie do twórczości autorów austriackich. Największą grupę użytkowników literatury pięknej i naukowej z dziedziny literaturoznawstwa stanowią germaniści i studenci, głównie Instytutu Filologii Germańskiej Uniwersytetu Opolskiego, ale także z innych, odległych ośrodków akademickich. Literatura austriacka nie ma na opolskiej uczelni osobnej katedry, stąd stanowi jedynie część kanonu lektur w Zakładzie Historii Literatury i Kultury Niemiec XIX i XX wieku. Lektury wypożyczane są także przez uczniów szkół gimnazjalnych i średnich przygotowujących się do konkursów i olimpiad językowych, zwłaszcza ze szkół dwujęzycznych i nauczających języka mniejszości narodowej. Udostępniane są opracowania i analizy lektur akademickich, kompendia wiedzy o teorii literatury, a także słowniki i leksykony literackie.

Z literatury pięknej wypożyczane są głównie powieści, opowiadania i dramaty oraz – w mniejszym stopniu – poezja. Wachlarz dostępnych gatunków literackich jest szeroki i nie sposób ich wszystkich wymienić, nie jest też zamysłem autorki, aby podać pełne zestawienie wypożyczanych tytułów dzieł oraz ich autorów. Wymienić należy jednak chociaż kilka nazwisk autorów oraz ich najpoczytniejsze utwory.

Z twórczości XIX-wiecznej czytane są – aczkolwiek coraz rzadziej – utwory kluczowej postaci literatury austriackiej, Adalberta Stiftera (1805–1868). Czytelnicy sięgają po opowiadania z serii *Bunte Steine* (*Kolorowe*

¹⁴ Zestawienie wszystkich zorganizowanych wydarzeń znajduje się na stronie Biblioteki Austriackiej w zakładce Archiwum: http://www.ba.wbp.opole.pl/archiwum_2016.html [dostęp: 10.01.2017].

kamienie¹⁵) oraz nowelę *Brigitta*. Poczytnością cieszy się twórczość pisarki Marie Ebner-Eschenbach (1830–1916), autorki XIX-wiecznych powieści i opowiadań psychologicznych *Dorf- und Schlossgeschichten* (*Opowieści ze wsi i z zamku*), rysujących problemy społeczne w monarchii austriacko-węgierskiej. W związku z setną rocznicą śmierci autorki, obchodzoną w 2016 r., wypożyczane były zarówno teksty pisarki, jak i książki traktujące o jej życiu i twórczości. Utwory galicyjskie Leopolda von Sacher-Masocha (1836–1895) *Don Juan von Kolomea* (*Don Juan z Kołomyi*), *Mondnacht* (*Księżycowa noc*) i *Venus in Pelz* (*Wenus w futrze*) były przedmiotem projektu¹⁶ Instytutu Filologii Germańskiej Uniwersytetu Opolskiego, zrealizowanego we współpracy z Biblioteką Austriacką w ramach Wiosny Austriackiej w 2012 r. Zorganizowano ekspozycję *Galicja Leopolda von Sacher-Masocha* oraz warsztaty literackie *Wenus w futrze, czyli masochizm na kresach cesarstwa albo o erotyce w literaturze*, prowadzone przez Rafała Grzenię w ramach spotkania działającego Niemieckojęzycznego Dyskusyjnego Klubu Książki.

Dużą poczytnością wśród studentów cieszy się pisarstwo autorów schyłku epoki habsburskiej, reprezentowanej przez twórców konserwatywnych, takich jak Joseph Roth, Stefan Zweig czy Robert Musil. W przypadku twórczości Josepha Rotha (1894–1939), nazywanego „konstruktorem mitu habsburskiego w literaturze austriackiej”¹⁷, przedmiotem zainteresowania są jego powieści o tematyce galicyjskiej, jak na przykład *Das falsche Gewicht* (*Fałszywa waga*) oraz tematyzujące schyłek monarchii austriackiej w powieściach *Kapuzinergruft* (*Krypta kapucynów*), a przede wszystkim *Radetzky marsch* (*Marsz Radetzky’ego*). Z licznie reprezentowanych książek Stefana Zweiga (1881–1942), znawcy ludzkiej, a szczególnie kobiecej psychiki, w Bibliotece Austriackiej najczęściej wypożyczane były nowele psychologiczne *Brennendes Geheimnis* [*Pałac tajemnica*], *Brief einer Unbekannten* [*List nieznanym*], *Verwirrung der Gefühle* (*W odmęcie uczuć*), *Ungeduld des Herzens* (*Niecierpliwość serca*), a także *Schachnovelle* [*Nowela szachowa*], jak również zbeletryzowana biografia *Maria Stuart* oraz autobiograficzna powieść *Die Welt von gestern* (*Świat wczorajszy*). Z kolei z książek Roberta Musila od lat w kanonie lektur akademickich obecne są takie utwory, jak powieść psychologiczna *Der Mann ohne Eigenschaften* (*Człowiek bez właściwości*), a także powieść *Die Verwirrungen des Zöglings Törleß* (*Niepo-*

¹⁵ W nawiasach kursywą podane są tytuły polskie książek przetłumaczonych na język polski. Tytuły nieposiadające polskiego przekładu zapisane są normalną czcionką w nawiasach kwadratowych.

¹⁶ W ramach projektu przygotowanego przez Weronikę Kulig odbyła się wystawa *Galicja Leopolda von Sacher-Masocha* oraz wykład *Literaryzacja krajobrazu galicyjskiego w nowelach Leopolda von Sacher-Masocha*.

¹⁷ S.H. Kaszyński, *Krótką historia...*, s. 78.

koje wychowanka *Törlessa*), ukazująca techniki psychicznego nacisku w zamkniętym środowisku oraz mechanizmy sterujące młodymi ludźmi.

Zdecydowanie najczęściej czytane są utwory Arthura Schnitzlera (1862–1931), prozaika i dramaturga, uważanego za jednego z najważniejszych przedstawicieli wiedeńskiego modernizmu. Schnitzlerowska *Traumnovelle* (*Oczy szeroko zamknięte / Jak we śnie*) oraz oparty na jej kanwie film Stanleya Kubricka *Eyes wide shut* są jednym z najczęściej wypożyczanych tytułów. Zainteresowaniem cieszy się również dramat *Reigen* (*Korowód*), przeciw któremu przy okazji premiery utworu wytoczony został proces z powodu wykroczenia przeciwko obyczajności, także *Liebelei* (*Miłośćka*) oraz sztuka *Professor Bernhadi*. Nie sposób nie wspomnieć o jego nowelach opisujących konflikty wewnętrzne bohaterów: *Fräulein Else* (*Panna Elza*) czy *Leutnant Gustl* (*Lejtnant Gustl*), atakujący kodeks honorowy austriackiego wojska. Na marginesie dodać należy, że opolska publiczność miała okazję zobaczyć przedstawienie sceniczne *Die Luft ist wie Champagner*¹⁸ [Szampan w powietrzu], na które złożyły się fragmenty wspomnianych nowel i dramatów.

Utwory liryczne wypożyczane są stosunkowo rzadziej, ale i w tej grupie są tomy często nieobecne na półkach biblioteki. Wśród poetów największym zainteresowaniem od lat cieszą się wiersze Georga Trakla i Rainera Marii Rilkego. Dekadenckie wiersze *Gedichte* Georga Trakla (1887–1914), przewidujące upadek monarchii i jego krytyczny stosunek do wojny, a w konsekwencji tragiczną śmierć poety w Krakowie, aktualne stały się w związku z setną rocznicą wybuchu I wojny światowej. Także symboliczne wiersze *Gedichte* urodzonego w Pradze poety, Rainera Marii Rilkego (1875–1926), od lat cieszą się niesłabnącą poczytnością. Niezbyt często czytelnicy sięgają natomiast po wiersze znaczących przedstawicieli XX-wiecznej poezji niemieckojęzycznej, problematyzujących między innymi trudny powrót do rzeczywistości powojennej, jak np. urodzonego w Czerniowcach na Bukowinie żydowskiego poety Paula Celana (1920–1950) czy urodzonego w Wiedniu Ericha Frieda (1921–1988). Natomiast nowatorska zabawa z językiem w poezji Ernsta Jandla (1925–2000) w tomikach *Laut und Louise* oraz *Selbstporträt des Schauspielers als trinkende Uhr* jest przedmiotem częstszej lektury.

Urodzony w Pradze Franz Kafka czy w Ruse, w Bułgarii, Elias Canetti zaliczani są, mimo kwestionowania tego przyporządkowania, do grupy twórców pochodzących z terenów byłej Austrii, stąd przez niektórych literaturoznawców włączani są do kręgu jej literatury. Zainteresowani czytelnicy sięgają po opowiadania Franza Kafki (1875–1926) *Das Urteil* (*Wyrok*), *In der*

¹⁸ W przedstawieniu scenicznym zorganizowanym 13.11.2008 r. w Nauczycielskim Kolegium Języków Obcych w Opolu wystąpili aktorzy austriacy Irene Colin i Klaus Haberl.

Strafkolonie (Kolonja karna) czy *Die Verwandlung* (Przemiana), ale przede wszystkim po jego powieści *Der Prozess* (Proces), *Das Schloß* (Zamek) oraz *Der Verschollene* (Ameryka). Z książek Eliasa Canettiego (1905–1994), tłumacza i pisarza żydowskiego pochodzenia, laureata Nagrody Nobla z 1981 r. w dziedzinie literatury, czytane są – jednak coraz rzadziej – *Masse und Macht* (Masa i władza) oraz *Die gerettete Zunge* (Ocalony język).

Twórczość Petera Handkego (ur. 1942), jednego z najważniejszych współczesnych austriackich pisarzy, znana jest czytelnikom biblioteki z prowokacyjnych eksperymentów językowych w dramatach *Publikumsbeschimpfung und andere Sprechstücke* (Publiczność zwymyślana), *Kaspar*, z powieści ‘drogi’ *Der kurze Brief zum langen Abschied* (Krótki list na długie pożegnanie), *Wunschloses Unglück* (Pełnia nieszczęścia) oraz *Die linkshändige Frau* (Leworęczna kobieta). O nowsze utwory pisarza studenci pytają już rzadziej. Prowokacyjna twórczość Thomasa Bernharda (1931–1989), który – jak pisze Stefan H. Kaszyński – „programowo kontestuje wszelkie systemy estetycznego podporządkowania”¹⁹, oparta jest w dużej mierze na trudnych życiowych doświadczeniach pisarza. Czytelnicy sięgają po teksty, w których autor eksponuje przede wszystkim nieufność do wszystkiego, co austriackie, począwszy od debiutanckiej powieści *Frost* (Mróz), po *Das Kalkwerk* (Kalkwerk), opisującej stany psychiczne bohatera. Przedmiotem lektury od lat jest dramat obrachunkowy *Heldenplatz* (Plac Bohaterów), będący przedmiotem burzliwego dyskursu społecznego w Austrii w 1988 r. Ten mistrz przesady – „Übertreibungskünstler”²⁰ – wyrażał swój sprzeciw wobec instytucji oficjalnych, jak to ma miejsce w utworze *Holzfällen: Eine Erregung* (Wycinka. Ekscytacja), a także łamał austriackie mity, wywołując 50 lat po ‘Anschlussie’ debatę ogólnonarodową, za co prasa bulwarowa nazwała go kalającym własne gniazdo „Nestbeschmutzer”²¹. Podobnym określeniem nazwana została także wybitna pisarka Elfriede Jelinek (ur. 1946), wyróżniona w 2004 r. Literacką Nagrodą Nobla. Z książek Jelinek czytane są jej teksty poruszające różne aspekty społeczeństwa austriackiego, dla przykładu powieść *Die Ausgesperrten* (Wykluczeni) oraz nacechowane feministycznie książki *Die Liebhaberinnen* (Amatorki) czy *Die Klavierspielerin* (Pianistka). Opolska publiczność mogła obejrzeć dramat *Ein Sportstück* wystawiany przez Teatr im. Jana Kochanowskiego w Opolu pod tytułem *Chór sportowy*, natomiast skandal związany ze zdjęciem premiery sztuki *Dziewczyzna i śmierć* (*Der Tod und das Mädchen*) w Teatrze Polskim we Wrocławiu jesie-

¹⁹ S.H. Kaszyński, *Krótką historia...*, s. 332.

²⁰ Ibidem, s. 336, za: W. Schmidt-Dengler, *Der Übertreibungskünstler. Studien zu Thomas Bernhard*, Sonderzahl, Wien 2010.

²¹ Ibidem, s. 339.

nią 2015 r. przyczynił się do zainteresowania się tym tytułem. Jak widać na przykładzie twórczości Jelinek i Bernharda, krytyka ze strony środków masowego przekazu i środowisk politycznych wydaje się wzniecać zainteresowanie czytelników i mieć pozytywne oddziaływanie na lekturę ich tekstów.

Dorobek Austriaczki Ingeborg Bachmann (1925–1973), zaliczanej do najbardziej znaczących poetek i pisarek literatury niemieckojęzycznej XX wieku, jest bogato reprezentowany w zbiorach Biblioteki Austriackiej. Czytelnicy sięgają najczęściej po powieść *Malina* oraz jej ekranizację, ponadto wypożyczane są *Undine geht* [Undine odchodzi], *Das dreißigste Jahr* (Rok trzydziesty) oraz *Der Fall Franza* (Przypadek F). Warto dodać, że w 2008 r. biblioteka była organizatorem przedstawienia wg utworów Ingeborg Bachmann *Auf diesem dunkelnden Stern* (Na ciemniejszej gwiazdzie)²² w wykonaniu Maren Rahmann z Wiednia.

Przedmiotem lektury są także utwory charakteryzujące się estetyczną kreatywnością i oryginalnym spojrzeniem na rzeczywistość, takie, jak: *Die letzte Welt* (Ostatni świat) Christopha Ransmayra (ur. 1954), *Vaterspiel* (Gra w ojca) Josefa Haslingera (ur. 1955), *Dr. Hoechst: ein Faust-Spiel* [Dr Hoechst: gra Fausta] Roberta Menasse (ur. 1954), *Verführungen. 3. Folge. Frauenjahre* (Uwiedzenia. Odcinek trzeci. Lata kobiet) Marlene Streeruwitz (ur. 1950), *Die Nibelungen neu erzählt* [Nibelungi opowiedziani na nowo] Michaela Köhlmeiera (ur. 1949) czy bestsellerowa książka *Es geht uns gut* (U nas wszystko dobrze) Arno Geigera (ur. 1968).

Mówiąc o korzystaniu przez czytelników z wymienionych tekstów, nie można nie wspomnieć o licznych pracach licencjackich, magisterskich, doktorskich, a także habilitacyjnych powstałych na temat twórczości wymienionych autorów na bazie zbiorów Biblioteki Austriackiej. Do autorów tych należą Franz Kafka, Elfriede Jelinek, Arthur Schnitzler, Daniel Kehlmann, Stefan Zweig, Leopold von Sacher-Masoch, Franz Grillparzer, Paul Celan, Peter Henisch, Brigitte Schwaiger, Ruth Klüger, Arnold Zweig i wielu innych²³. Dodać należy, że prace powstają nie tylko na Uniwersytecie Opolskim, ale także w innych uczelniach, ponieważ zbiory wypożyczają studenci z terenu całego kraju, w tym poprzez wypożyczalnię międzybiblioteczną.

²² Polska wersja tytułu przedstawienia została podana przez Austriackie Forum Kultury.

²³ Tytuły 41 prac magisterskich na temat literatury austriackiej, powstałych w Instytucie Filologii Germańskiej Uniwersytetu Opolskiego w latach 1992–2011, zarejestrowane zostały w bazie *Auslands-Austriaca* na portalu <http://www.oesterreich-bibliotheken.at/> [dostęp: 17.01.2017]. Od 2012 roku Uniwersytet Opolski nie prowadzi bazy prac magisterskich, w związku z tym nie ma możliwości podania pełnych informacji o napisanych pracach.

Współpraca z Instytutem Filologii Germańskiej UO

Literatura współczesnych pisarzy austriackich znana jest coraz lepiej polskim czytelnikom dzięki programom Austriackiego Forum Kultury w Warszawie wspierającym odczyty finansowo. Liczne spotkania autorskie, wystawy związane z twórczością literacką oraz przedstawienia sceniczne autorów austriackich zorganizowane zostały we współpracy z Instytutem Filologii Germańskiej Uniwersytetu Opolskiego²⁴, dzięki nim studenci mają okazję poznać nie tylko twórczość współczesnych pisarzy, ale i mieć możliwość bezpośredniego spotkania się i uczestniczenia w dyskusji z autorem. Twórczość Barbary Frischmuth (ur. 1941), autorki eksperymentalnej debiutanckiej książki *Klosterschule*, po spotkaniu w 2012 r. stała się przedmiotem intensywnej lektury, a jej książka *Der Sommer, in dem Anna verschwunden war* [Lato, w którym zniknęła Anna], podejmująca problematykę integracji migrantów w Austrii, znalazła się na liście lektur studentów germanistyki. Podczas spotkania autorskiego z Sabine Gruber (ur. 1963), pochodzącej z Tyrolu Południowego, a mieszkającej w Wiedniu, zaprezentowana została jej książka *Stillbach oder Die Sehnsucht* [Stillbach albo tęsknota], poruszająca problematykę życia mieszkańców Tyrolu Południowego po jego aneksji przez faszystów oraz w okresie powojennym. Powieść jest obecnie lekturą na wykładach z literaturoznawstwa, podobnie rzecz ma się z autobiograficzną książką *Engel des Vergessens* [Anioł Zapomnienia] Mai Haderlap (ur. 1961), Słowenki pochodzącej z południowej Karyntii, problematyzującej historię słoweńskiej rodziny w Austrii doświadczonej prześladowaniami zarówno podczas, jak i po II wojnie światowej. Organizowane są także przedstawienia sceniczne. Tylko w 2016 r. odbyły się dwa tego typu wydarzenia w Studenckim Centrum Kultury Uniwersytetu Opolskiego. Pierwszym z nich było muzyczno-literackie przedstawienie sceniczne z tekstami Manesa Sperbera pt. *Mehr als eine Träne im Ozean*²⁵ [Więcej niż łza w oceanie] oraz do tekstów Ingeborg Bachmann i Elfriede Jelinek *Es gibt mir nur*

²⁴ Podpisane 12.04.2012 r. porozumienie o współpracy pomiędzy Wojewódzką Biblioteką Publiczną w Opolu a Instytutem Filologii Germańskiej Uniwersytetu Opolskiego zintensyfikowało trwającą od wielu lat współpracę.

²⁵ W przedstawieniu udział wzięli austriacki aktor teatralny Gerhard Balluch oraz dziennikarz radiowy Roland Knie, a komentarzami historycznymi dopełnił je Gerhard M. Dienes. Tekst spektaklu, przeplatany fragmentami utworów muzycznych w wykonaniu Petera Kunseka, uzupełniony był prezentacją multimedialną Lindy Musenbichler. Projekt powstał w Grazu, w ramach współpracy Joanneum Graz i Styryjskiego Towarzystwa Kulturalnego. Tłumaczenie treści przedstawienia na język polski przygotowane zostało przez studentów opolskiej germanistyki w ramach zajęć z translatoryki prowadzonych przez dr Małgorzatę Jokiel.

*im Spiegelbild*²⁶ [Istnieję tylko w odbiciu lustrzanym] w wykonaniu austriackiej aktorki Maxi Blaha, z akompaniamentem Simona Raaba. Przedstawienia obejrzała publiczność licząca ponad 150 osób. Teksty obu przedstawień przetłumaczone zostały przez opolskich studentów germanistyki w ramach warsztatów translatorskich²⁷.

Studenci opolskiej germanistyki odbywają miesięczną praktykę studencką nie tylko w szkołach, ale także w instytucjach publicznych i firmach prywatnych. Od 2009 r. rokrocznie studenci odpracowują praktykę w Bibliotece Austriackiej, podczas której nie tylko poznają specyfikę funkcjonowania tej instytucji i biorą udział w organizowaniu i promocji wydarzeń, ale także współtworzą czynnie program w formie wykładów o literaturze przy okazji wystawy o twórczości Alexandra Lorneta-Holenii i czytania performatywnego tekstów w ramach akcji *Austria czyta* w 2010 r.

Czytelnicy powyżej 25 roku życia

Niezależnie od dzieł literackich czytanych w ramach obowiązkowych lektur niezmiennie dużym zainteresowaniem – i to wśród czytelników w każdym wieku – cieszą się książki tłumaczone na język polski, a także teksty autorów mających związki z Polską. Pochodzący z Polski Radek Knapp (ur. 1964) zyskał sobie uznanie czytelników podczas spotkania autorskiego w 2007 r. Jego zekranizowana książka *Herrn Kukas Empfehlungen (Lekcje pana Kuki)*, przewodnik *Gebrauchsanweisung für Polen [Lekcja obsługi Polski]* i najnowsza książka *Reise nach Kalino (Podróż do Kalino)* to pozycje, po które czytelnicy sięgają często zarówno w oryginale, jak i w tłumaczeniu na język polski. Przedmiotem częstej lektury są także utwory historyka, dziennikarza i tłumacza m.in. książek Ryszarda Kapuścińskiego, Martina Pollacka (ur. 1944), znanego z książek *Anklage Vatermord (Oj-cobójca)* i *Der Tote im Bunker (Śmierć w bunkrze)*, którego opolska publiczność miała okazję już dwukrotnie spotkać w 2009 r. podczas promocji zbioru reportaży *Dlaczego rozstrzelali Stanisławów (Warum wurden die Stanislaus erschossen)* oraz w 2015 r. podczas spotkania promującego zbiór ese-
jów *Kontaminierte Landschaften (Skażone krajobrazy)*. Wiosną 2017 r. autor

²⁶ Sztuka prezentowana była wielokrotnie w Austrii. Jej omówienie opublikował „Der Standard” – „*Es gibt mir nur im Spiegelbild: Nicht gefeit von den Sehnen*”, „Der Standard”, 25.08.2016, źródło: <http://derstandard.at/2000040258989/Es-gibt-mich-nur-im-Spiegelbild-Nicht-gefeit-vor-dem> [dostęp: 17.01.2017].

²⁷ Studenci studiów magisterskich specjalizacji translatorskiej Instytutu Filologii Germańskiej Uniwersytetu Opolskiego wykonali w ramach zajęć z dr Małgorzatą Jokieli tłumaczenia tekstów przedstawień dla publiczności polskiej w Opolu, Poznaniu, Rzeszowie i Wrocławiu. Tłumaczenia zostały zredagowane przez tłumaczkę literatury niemieckojęzycznej Karolinę Niedenthal.

prezentować będzie swoją najnowszą książkę *Topografie der Erinnerung* (*Topografia pamięci*). Również bestsellerowa książka o oświeceniowych odkrywcah *Die Vermessung der Welt* (*Rachuba świata*) Daniela Kehlmana jest wielokrotnie w roku wypożyczana przez czytelników biblioteki. Podobnie rzecz ma się z jego powieścią *Ruhm: ein Roman in neun Geschichten* [Sława].

Popularność literatury kryminalnej wśród czytelników młodych i w średnim wieku ma swoje odzwierciedlenie w wypożyczeniach tego gatunku tekstów autorstwa Austriaków. Należy wymienić takie książki jak *Vienna* i seria kryminałów Miry-Valensky: *Ausgejodelt*, *Freudsche Verbrechen* [Freudowskie przestępstwa], *Leben lassen* [Daj żyć] Evy Manesse (ur. 1970), *Gruber geht* [Gruber odchodzi] Doris Knecht (ur. 1966), a także kryminały Wolfa Haasa (ur. 1960) *Silentium!* (*Silentium!*), *Knochenmann* (*Kostucha*) i *Das ewige Leben* (*Wieczne życie*). Inna współczesna uznana austriacka pisarka, Ursula Poznanski (ur. 1968), autorka thrillerów *Erebos* (*Erebos*) i *Fünf* [Pięć], zyskała sobie nie tylko serca czytelników, ale i uznanie jury nagród literackich. Z poczytnych powieści, wypożyczanych głównie przez kobiety, wymienić można *Das Efeuhaus* [Dom bluszczowy] i *Die Lilieninsel* [Wyspa lilii] Sophii Cronberg (ur. 1975). Nie słabnie także popularność bestsellerowych książek Daniela Glattauera (ur. 1960) *Gut gegen Nordwind* (*Napisz do mnie*) i jej kontynuacji *Alle sieben Wellen* [Siedem fal]. Przez starszych czytelników natomiast ciągle jeszcze chętnie czytane są książki Vicki Baum (1888–1960), Jeanni Ebner (1918–2004), Beatrice Ferrolli (ur. 1932) i Frederica Mortona (1924–2015).

Oprócz beletrystyki czytelnicy sięgają po książki popularnonaukowe z różnych dziedzin wiedzy. Niezmienną popularnością cieszą się przewodniki geograficzne, mapy po Austrii oraz filmy krajoznawcze. Z dziedziny historii czytelnicy najczęściej sięgają po dzieła dotyczące rodu Habsburgów, szczególnie po literaturę dotyczącą cesarzowej Marii Teresy i cesarzowej Elżbiety, Sissi, a także rodu Wittelsbachów. Dużym uznaniem cieszą się książki historyczne zmarłej w październiku 2016 r. historyk Brigitte Hamann, którą publiczność opolska mogła spotkać osobiście w 2009 r. podczas jej wykładu *Maria Teresa i Śląsk*. Nadmienić należy także licznie wypożyczane biografie historyczne, w tym dla przykładu poczytne powieści historyczne Dietmara Griesera. Użytkownicy poszukują także literatury faktu oraz biografii wybitnych postaci historycznych. Ze znanych artystów z Austrii najczęściej wypożyczane są albumy malarzy Gustava Klimta i Hundertwassera, a także książki o znanych austriackich kompozytorach klasycznych, jak również znanych piosenkarzach popularnych, takich jak Falco i Udo Jürgens.

Z nauk społecznych niesłabnącą poczytnością cieszą się dzieła psychologiczne Sigmunda Freuda oraz filozoficzne Ludwiga Wittgensteina. Od wielu lat często czytane są książki Viktora Frankla, zwłaszcza *...trotzdem Ja zum*

Leben sagen – Ein Psychologe erlebt das Konzentrationslager oraz publikacja z zakresu psychoterapii *Psychotherapie für den Alltag: Rundfunkvorträge über Seelenheilkunde*.

Na koniec warto dodać, że bardzo często wypożyczane są ekranizacje tekstów literackich, jak np.: *Das Schloss* wg Franza Kafki, *Die Klavierspielerin* wg Elfriede Jelinek, a także nagradzane filmy *Das weiße Band* i *Liebe* w reżyserii Michaela Haneke. Spośród zasobnej filmoteki wymienić należy również często udostępniane ambitne filmy austriackiego reżysera Ulricha Seidla, jego trylogię *Paradies: Liebe, Hoffnung, Glaube* oraz filmy *Hundstage*, *Ich seh, ich seh* i *Jack*.

Czytelnictwo dzieci i młodzieży

Literatura dla dzieci i młodzieży należy do najrzadziej wypożyczanych niemieckojęzycznych książek. O ile powodzeniem dzieci cieszą się proste książki obrazkowe i bajki, czytane im głównie przez dorosłych, to już literatura młodzieżowa, wymagająca bardzo dobrej znajomości języka niemieckiego, jest dla wielu młodych osób, nawet chętnie czytających, barierą w sięganiu po taką lekturę. Twórczość autorów austriackich dla tej grupy wiekowej stanowi jedynie niewielki fragment zbiorów, ale na tyle reprezentatywny, że czytelnik znajduje tutaj poszukiwane lektury, takie jak książki Christine Nöstlinger (ur. 1936) *Rosa Riedl Schutzgespenst* [Rosa Riedl postrach], *Ilse ist weg (Gdzie jest Ilse?)* oraz seria *Geschichten von Franz* [Historie o Franciszku]. Ponadto książki Jutty Treiber (ur. 1949) *Herz und Beinbruch* [Złamane serce i noga] oraz *Max und Marzipan* (Maks i marcepan) z ulubionej przez dzieci serii *Lesezug* wydawnictwa G&G, utwory Miry Lobe (1913–1995), jak *Die Omama im Apfelbaum* [Babcia na jabłoni], a także bestsellerowe i nagradzane książki współczesnej autorki Gabi Kreslehner (ur. 1965) *Charlottes Traum* [Sen Charlotty] oraz *Und der Himmel rot* [Niebo jest czerwone]. Wśród najmłodszych dzieci najchętniej sięga się po książki obrazkowe z serii *Wimmelbuch*. Książka *Wien Wimmelbuch* Sabine Wiemers (ur. 1965) i Saski Hula (ur. 1966) prezentowana jest dzieciom na spotkaniach w ramach Niemieckojęzycznego Dyskusyjnego Klubu Książki dla dzieci.

Popularyzacja literatury i czytelnictwa

Na przestrzeni lat 2001–2015 prowadzone były liczne działania na rzecz wspierania czytelnictwa i popularyzacji literatury austriackiej w różnych grupach wiekowych, należą do nich współpraca z Instytutem Filologii Germańskiej Uniwersytetu Opolskiego, jak też z nauczycielami języka niemieckiego i szkołami. Organizowane są warsztaty dla nauczycieli²⁸ oraz

²⁸ We współpracy z oddziałem opolskim Polskiego Stowarzyszenia Nauczycieli Języka Niemieckiego w ramach Wiosny Austriackiej w 2010 r. odbyły się warsztaty dla nauczycieli

spotkania dla uczniów. Największy nacisk kładziony jest na wspieranie czytelnictwa wśród dzieci i młodzieży²⁹, poprzez działania takie, jak całoroczny cykl spotkań edukacyjnych dla dzieci i młodzieży *Biblioteka z Klasą*³⁰, a także spotkania literacko-warsztatowe w ramach działającego niemieckojęzycznego Dyskusyjnego Klubu Książki dla dzieci³¹. Do nauczycieli języka niemieckiego skierowana jest również akcja *Klasopak*³².

Promocji literatury służy organizowana corocznie od 2000 r. *Wiosna Austriacka* oraz październikowa akcja promocji czytelnictwa *Austria czyta – spotkajmy się w Bibliotece Austriackiej* (*Österreich liest. Treffpunkt Bibliothek*³³), w ramach której od 2006 r. odbywają się wykłady, warsztaty oraz spotkania z pisarzami z Austrii. W 2015 r. Opole odwiedziła laureatka Literackiej Nagrody Unii Europejskiej za 2015 r., austriacka pisarka o polskich korzeniach, Carolina Schutti. Ponadto na szeroką skalę zakrojona jest promocja gromadzonych zbiorów na stronie internetowej biblioteki³⁴, w me-

języka niemieckiego *Język niemiecki w Austrii. Aspekty różnorodności języka niemieckiego* prowadzone przez Alexandra Burkę, natomiast w 2015 r. przeprowadzono spotkanie pt. *Klucz do Austrii – Schlüssel zu Österreich*, przedstawiono i omówiono wówczas pomoce dydaktyczne wydawane przez Österreich Institut w Wiedniu.

²⁹ Zainteresowanie udziałem w tego typu zajęciach wzrosło w 2016 r. po ogłoszeniu przez MEN *Narodowego Programu Rozwoju Czytelnictwa*, mającego na celu rozwijanie zainteresowań uczniów przez promocję i wspieranie czytelnictwa dzieci i młodzieży.

³⁰ Cel i założenia cyklu omówione zostały w w przypisie 10. Aktualna oferta spotkań dostępna jest na stronie biblioteki: <http://www.ba.wbp.opole.pl/lekcje%20biblioteczne.html> [dostęp: 17.01.2017].

³¹ Dyskusyjne Kluby Książki powstały z inicjatywy Instytutu Książki i działają przy jego wsparciu finansowym i merytorycznym od początku 2007 roku przy bibliotekach różnego stopnia – od bibliotek wojewódzkich, po filie biblioteczne w małych miejscowościach. Niemieckojęzyczny DKK przy Bibliotece Austriackiej powstał w styczniu 2009 r. i jest jedynym klubem obcojęzycznym w Polsce. Od 2013 roku dyskusje klubowe prowadzone są dla dzieci w celu popularyzacji literatury niemieckojęzycznej i kształcenia języka niemieckiego. W ramach spotkań klubu dzieci poznają klasykę niemieckojęzycznej literatury dziecięcej, ale także dzieła współczesnych autorów. W latach 2009–2016 odbyło się łącznie 65 spotkań członków klubu. Aktualne oraz archiwalne wydarzenia organizowane przez Bibliotekę Austriacką w Opolu w ramach klubu dostępne są na stronie internetowej: <http://www.ba.wbp.opole.pl/dkk.html> [dostęp: 10.01.2017].

³² Akcja *Klasopak* polega na możliwości wypożyczenia pakietu składającego się z 20–40 książek dla dzieci i młodzieży, stosownych dla grupy wiekowej uczniów. Są to dzieła w oryginalnej wersji językowej, a akcja ma pomóc uczniom w nauce języka niemieckiego i zaznajomić ich z literaturą dziecięcą i młodzieżową autorów austriackich.

³³ Największa akcja promocji czytelnictwa organizowana przez Stowarzyszenie Bibliotek Austriackich, <http://www.oesterreichlied.at/> [dostęp: 30.8.2017].

³⁴ Strona internetowa biblioteki prowadzona jest od 2006 r. Nowe książki prezentowane są wybiórczo w zakładce Nowości (http://www.ba.wbp.opole.pl/nowe_5.html). Na stronie dokumentowane i archiwizowane są również wydarzenia kulturalne (<http://www.ba.wbp.opole.pl/archiwum.html>) [dostęp: 17.01.2017].

diach społecznościowych³⁵ i środkach masowego przekazu³⁶, co ma wpłynąć na jeszcze szerszą informację o zgromadzonych zasobach oraz możliwościach ich wykorzystania przez potencjalnych czytelników. Wspomniane wcześniej udogodnienia dla użytkowników, takie jak dostęp do katalogu w Internecie, możliwość ich samodzielnej rezerwacji oraz wypożyczanie książek w ramach usług międzybibliotecznych, służą podnoszeniu jakości usług i dostępności do zbiorów.

Wnioski

Przedstawiając zainteresowania czytelników Biblioteki Austriackiej w Opolu literaturą austriacką, stwierdzić można, że zróżnicowane zbiory biblioteki zaspokajają potrzeby różnych czytelników, począwszy od dzieci i młodzieży, uczniów przygotowujących się do olimpiad i egzaminów przedmiotowych, aż po studentów germanistyki i innych kierunków, nauczycieli języka niemieckiego, pracowników naukowych Uniwersytetu, ale i użytkowników szukających zarówno literatury potrzebnej do ich pracy zawodowej, jak też ciekawej lektury i rozrywki. Przy zakupie nowych zbiorów brane są pod uwagę z jednej strony tytuły poszukiwanych książek, a z drugiej wartościowe pozycje literackie, które mają wpłynąć na kształtowanie gustów czytelniczych. Do czynników wpływających na wybory czytelnicze należą zarówno potrzeby estetyczne, jak i edukacyjne.

Bibliografia

Czarkowska-Pasierbińska J., *Biblioteka Austriacka w Opolu*, „Pomagamy Sobie w Pracy. Opolski kwartalnik informacyjno-metodyczny” 1993, nr 4, s. 5–7; źródło: <http://www.bibliotekarzopolski.pl/arch/934.pdf> [dostęp: 10.01.2017].

³⁵ Od 2011 r. Biblioteka Austriacka w Opolu ma swój profil na facebooku, gdzie zamieszcza aktualne informacje o organizowanych wydarzeniach i nowościach wydawniczych.

³⁶ Wojewódzka Biblioteka Publiczna w Opolu pozyskała stały patronat medialny „Nowej Trybuny Opolskiej”, „Gazety Wyborczej”, Radia Opole i Radia Doxa, w których to mediach cyklicznie pojawiają się informacje o działalności i zbiorach biblioteki. W każdy ostatni czwartek miesiąca w „Nowej Trybunie Opolskiej” (od 2015 r.) ukazuje się dwustronicowa wkładka *Między książkami – dodatek Wojewódzkiej Biblioteki Publicznej w Opolu*, w której prezentowane są nowości opolskiej książki. Biblioteka Austriacka współpracuje z redakcją niemieckiego tygodnika „Wochenblatt.pl” oraz Pro Futurą, przygotowującą audycje niemieckojęzyczne dla TVP 3 Opole oraz Radia Opole.

- „Es gibt mir nur im Spiegelbild”: *Nich gefeit von den Sehnen*, „Der Standard”, 25.08.2016, źródło: <http://derstandard.at/2000040258989/Es-gibt-mich-nur-im-Spiegelbild-Nicht-gefeit-vor-dem> [dostęp: 17.01.2017].
- Ganczar M., *Historia literatury austriackiej*, Wydawnictwo Naukowe PWN, Warszawa 2016.
- Kaszyński S.H., *Krótką historia literatury austriackiej*, Wydawnictwo Naukowe Uniwersytetu im. Adama Mickiewicza, Poznań 2012.
- Koryś I., Michalak D., Chymkowski R., *Stan czytelnictwa w Polsce w 2014 roku*, Biblioteka Narodowa, Warszawa 2015, źródło: <http://ksiegarnia.bn.org.pl/pdf/Stan%20czytelnictwa%20w%20Polsce%20w%202014%20roku.pdf> [dostęp: 10.01.2017].
- Literatura austriacka w Polsce w latach 1980–2008: bibliografia adnotowana*, red. E. Białek, K. Nowakowska, Oficyna Wydawnicza Atut, Wrocław 2009.
- Literatura austriacka w Polsce w latach 1980–2010: szkice do historii recepcji*, red. E. Białek, K. Nowakowska, Wydawnictwo Państwowej Szkoły Zawodowej im. Angelusa Silesiusa, Wałbrzych 2010.
- Schmidt-Dengler W., *Der Übertreibungskünstler. Studien zu Thomas Bernhard*, Sonderzahl, Wien 2010.
- Wójcik-Bednarz M., *Transfer kultury i nauki z Austrii w sieci bibliotek zagranicznych za granicą*, „Przegląd Biblioteczny” 2013, nr 1, s. 33–41.
- Zrozumieć obcość. Recepcja literatury niemieckojęzycznej w Polsce po 1989 roku*, red. S. Wolting, M. Wolting, Universitas, Kraków 2016.

Interest in Austrian Literature from the Perspective of the Members of the Austrian Library (A Department of the Voivodeship Public Library of Opole)

Summary

The article examines the interest members of the Austrian Library show in Austrian literature. The article handles the statistics that indicate the Austrian books most often borrowed in the years 2001-2015 by various groups of library members. Analysis is based on figures taken from the members' choices. The factors that influence book choices are each member's scientific, educational, or aesthetic needs, as well as the library's efforts to support reading choices by its offers, such as, but not exclusively, meetings with writers, lectures, and exhibitions.

Keywords: Austrian Library in Opole, Austrian Literature, library collection, readers' interests, means of supporting reading.

Das Interesse an österreichischer Literatur aus der Perspektive der Leser der Österreich-Bibliothek – Öffentlicher Woiwodschaftsbibliothek in Opole

Zusammenfassung

Der vorliegende Beitrag setzt sich zum Ziel, das Interesse der Benutzer der Österreich-Bibliothek in Opole an österreichischer Literatur zu untersuchen. Es wurde der Versuch unternommen, die von den einzelnen Lesergruppen am häufigsten entliehenen österreichischen Werke im Zeitraum 2001–2015 auszumachen. Anhand von statistischen Angaben der Bibliothek wurde die Buchauswahl analysiert. Zu den Aspekten, die auf die Auswahl der Bücher einen entscheidenden Einfluss haben, gehören von Seiten der Leser die Bedürfnisse nach Wissen, Bildung und Ästhetik. Überdies informiert der Beitrag über die von der Bibliothek angebotenen vielfältigen Formen der Leseförderung, wie Autorenlesungen, Vorträge und Ausstellungen zu Literaturthemen.

Schlüsselwörter: Österreich-Bibliothek in Opole, Österreichische Literatur, Bibliotheksbestände, Interesse an Literatur, Leseförderung.